

As Vig	Ansvarlig	rrgn
	Oprettet	10-12-2021
Projekt: 8746 Jordfordeling - Danmarks største puslespil	Side	1 af 4

Naturpotentiale ved As Vig/Åstrup Kær

Projektområdet omkring Åstrup Kær udgøres af store lavbundsarealer, som er en blanding af arealer i omdrift og enge/moser beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der er stor opbakning blandt lodsejere til at gennemføre et projekt i området, der har til formål at forbedre klima, miljø, biodiversitet og sikre en bedre jordfordeling (Per Nørmark, Hedensted Kommune).

Ved As Vig/Åstrup Kær er der i 2018 lavet en teknisk forundersøgelse til et lavbundsprojekt, som kunne være et grundlag for en multifunktionel jordfordeling¹. Konklusionen i forundersøgelsen var bl.a. at lavbundsprojektet ikke kan gennemføres uden at påvirke de eksisterende naturværdier i området negativt. I stedet bliver der arbejdet videre med projektområdet i Lifeprojektet Bioscape, hvor hovedformålet er at forbedre områdets biodiversitet. Der er dog netop besluttet atter at kigge på mulighederne for at lave et lavbundsprojekt, som har en lavere CO₂-gevinst end første forslag, men som samtidigt kan tage hensyn til de eksisterende naturværdier.

De væsentligste naturværdier i området ligger på den sydlige side af Rårup Å (se figur 1). Her er der ifølge Danmarks Naturdata fundet god til moderat naturtilstand i flere § 3 beskyttet enge og moser². Der er registreret arter, der er karakteristiske for naturtypen rigkær. Områdets højeste HNV-værdi er 8³. Rigkær er på Europæisk plan en prioriteret naturtype. Ved seneste afrapportering til EU i 2019 er naturtypen rigkær vurderet til at have en stærkt ugunstig bevaringsstatus i Danmark. Der er tegn på en yderligere forværring af tilstanden siden seneste afrapportering i 2013. De vigtigste påvirkningsfaktorer er fravær af græssende dyr, næringsbelastning, afvanding og andre ændringer af naturlig hydrologi⁴.

Figur 1: beliggenhed af de mest værdifulde rigkær er vist med rødt

I området er der også forekomst af den rødlistede art vandklaseskærm, som ved seneste rødlistevurdering i 2019 er vurderet som næsten truet (NT). Vandklaseskærm forekommer i småsøer, vandhuller, damme og andre vandsamlinger samt i rigkær og overgangsrigskær. Arten er i tilbagegang og årsagerne til tilbagegangen vurderes at være ændret arealanvendelse, tilgroning, kvælstofdeposition og ændringer i hydrologien som følge af grundvandsindvinding og regulering af vandløb⁵.

Rigkær

Rigkær er karakteristiske ved et højt grundvandsniveau som typisk ligger 10-20 cm under terrænniveauet. Rigkær er bl.a. følsomme overfor dræning, da de en sænkning af grundvandsspejlet bl.a. kan medføre mineralisering af tørv og dermed en næringsstoffrigivelse⁶. Samtidig er rigkær også følsomme overfor oversvømmelser – særligt med næringsrigt overfladevand. Mange af de plantearter, som er tilknyttet rigkærene har en høj dødelighed ved stres forårsaget af oversvømmelser⁷. Det er derfor en balancegang at sikre naturtypen rigkær, når man ændrer på vandstandsforholdene i et område.

På meget flade arealer, som det er tilfældet med eng og rigkærsarealerne ved As Vig, er der en risiko for, at en højere vandstand vil medføre oversvømmelser af længere varighed, da vandet kan have svært ved at løbe fra området igen, når vandstanden falder. Dermed er der øget risiko for at planter, der er følsomme overfor oversvømmelser, forsvinder fra området. En anden risiko er at områderne bliver svære at afgræsse og en øget tilgroning vil medføre at rigkærarter, der er afhængige af lys, forsvinder.

Det er SEGES vurdering, at der er en risiko for, at en hævnning af vandstanden på de flade arealer, vil være en trussel for forekomsten af rigkær og vandklaseskærm. Risiko for oversvømmelser med stillestående vand i længere perioder kan medføre en forringelse af tilstanden af rigkærene.

På den anden side er det også muligt at hydrologien i rigkærene allerede er påvirket negativt ved afdræning. Rigkærene har ikke en høj botanisk værdi, hvilket kan skyldes, at deres hydrologi ikke er intakt. Hvis der er eksisterende grøfter og dræn, der afvander rigkærene, er der risiko for, at den er en negative udvikling fortsætter. Er hydrologien ikke optimal vil der ske en mineralisering af tørv, hvilket både kan medføre en intern næringsberigelse og på sigt en sætning af arealet. Det kan føre til, at det i fremtiden bliver sværere at undgå oversvømmelser og sikre afgræsningen af arealet. Derfor bør det undersøges om der er grøfter og dræn, der har betydning for den nuværende og fremtidige tilstand af rigkærene. Det er vigtigt at man sikrer en optimal hydrologi først, og derefter prioriterer afgræsning. Selv om vandstanden er høj i et rigkær med optimal hydrologi, vil det ofte være muligt fortsat at afgræsse arealerne, hvis man benytter en let ekstensiv race, og sikrer at der også er tørre/højtliggende arealer i indhegningen.

Værdien af større sammenhængende naturarealer

Selv om naturgevinster ofte nævnes som en gevinst ved vådområde- og lavbundsprojekter, er der dog endnu ingen evidens for, at gennemførsel af projekterne medfører en udvikling mod værdifuld natur. En dansk undersøgelse viser, at der sjældent er sket udvikling af værdifulde naturtyper i projekterne, og at denne udvikling er uafhængig af alderen på projektområdet (op til 17 år)⁸.

Der vil være en gevinst for natur og biodiversitet ved at få lavet et større sammenhængende naturområde, hvor landbrugsarealer overgår til natur, men det er væsentligt, at det ikke sker på bekostning af de eksisterende naturværdier i området.

De tidligere dyrkede arealer er ofte et vanskeligt udgangspunkt for udvikling mod værdifuld natur.

- tidligere dyrkningsarealer være så næringsrige, at der kun vil være få konkurrencestærke arter, der vil trives på arealerne.
- Specielt udgør fosforpuljen i jorden en stor udfordring, da fosforen ikke omsættes og udvaskningen er begrænset.
- Det kan være nødvendigt at udpine arealerne eller afskrælle topjorden, for at sikre et mere næringsfattigt udgangspunkt⁹. Men det er ofte svært og dyrt.

- På arealer, som i forvejen er meget vandlidende, og hvor man ikke ønsker en større sødannelse, er det næppe en løsning at afskrælle topjorden og udpining med slåning/græsning er en langsommelig proces.

Ofte vil den største naturmæssige fordel ved et større projekt bestå i, at der er mulighed for en mere effektiv forvaltning med ekstensiv afgræsning af et større areal end et lille areal. Det vil også gavne de eksisterende værdifulde arealerne indenfor projektområdet. Ofte vil det også være muligt at forvalte de våde arealer effektivt i forhold til engfuglene. Her er det vigtigt at der ikke er et for højt græsningstryk i foråret, hvor fuglene har deres reder på jorden¹⁰. Arealer der er for våde til afgræsning, kan med fordel ligge hen og gro til i krat og rørskov. Et landskab, der er en variation af lysåbne arealer og krat, vil have en større værdi for biodiversiteten end et helt ensartet landskab. Derudover har nyere forskning vist, at gamle og forsumpede krat med pil, birk, el, ask mv. har en meget høj værdi for biodiversiteten.¹¹

Anbefalinger til at sikre natur og biodiversitet i området:

- De eksisterende naturværdier sikres bedst, ved at sørge for at rigkærene har en optimal hydrologi og forvaltning
- Udtagning af landbrugsarealer og omlægning til natur, giver mulighed for udvikling af større og mere robuste naturarealer
- Området forvaltes mest optimalt med ekstensiv afgræsning med racer, der er egnet til afgræsning i våde naturarealer. I forhold til dyrevelfærd er det væsentligt at der indgår tørre arealer i indhegningen.
- Store og varierede områder med forskellige naturtyper og optimal forvaltning giver det bedste grundlag for en høj biodiversitet.

Litteratur:

1. *Teknisk forundersøgelse af As Vig Lavbundsprojekt. Atkins 2018.*
2. *Danmarks Naturdata: [Naturdata \(miljoportal.dk\)](http://miljoportal.dk/naturdata)*
3. *Danmarks Arealinformation: [Danmarks Arealinformation \(miljoportal.dk\)](http://miljoportal.dk/arealinformation)*
4. *Jesper Fredshavn, Bettina Nygaard, Rasmus Ejrnæs, Christian Damgaard, Ole Roland Therkildsen, Morten Elmeros, Peter Wind, Liselotte Sander Johansson, Anette Baisner Alnøe, Karsten Dahl, Erik Haar Nielsen, Helle Buur Pedersen, Signe Sveegaard, Anders Galatius & Jonas Teilmann. 2019. Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52 s. Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 340 <http://dce2.au.dk/pub/SR340.pdf>*
5. *Den Danske Rødliste <https://ecos.au.dk/forskningraadgivning/temasider/redlistframe>*
6. *Baatrup-Pedersen et al. (2011). Stream characteristics and their implications for the protection of riparian fens and meadows. Freshwater Biology 56, 1893–1903*
7. *Garssen et al (2017). Effects of increased flooding on riparian vegetation: Field experiments simulating climate change along five European lowland stream. Glob Change Biol 23, 3052–3063*
8. *Baumne et al (2021). Danish wetlands remained poor with plant species 17-years after restoration. Science of the Total Environment 798, 149146*

9. Nygaard, B., Oddershede, A. og Høye, T.T. 2018. Erstatningsnatur - erfaringer og muligheder. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 186 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 266 <http://dce2.au.dk/pub/SR266.pdf> Rapport om erstatningsnatur: <https://dce2.au.dk/pub/SR266.pdf>
10. Buttenschøn, R.M. (2007): Græsning og høslæt i naturplejen. Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Center for Skov, Landskab og Planlægning, Københavns Universitet, Hørsholm, 2007. 250 s. ill.
11. Ejrnæs, R (ed.). Proceedings til konferencen Biowide - hvad har vi lært af 4 års naturforskning? Aarhus Universitet 4. maj 2018. 70 s. [Biowide - 4 års forskning ad Danmarks biodiversitet \(au.dk\)](#)

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug